

Spomin mi vztrajno bega v otroške dni ... k družabnim igram, teku in smeju. Tako lepo je bilo. Zdaj pa se ne spomnim, kdaj smo bili nazadnje več kot petnajst minut v isti sobi. Vse se je spremenilo. Sprememb nikoli nisem marala. Vse, kar hočem, je, da bi bila spet otrok, ki se lahko sproščeno igra popoldne, ko pride iz šole, in uživa.

Ko odrasteš, se vse zdi drugače. Vsak dan imaš manj časa s svojo ljubljeno osebo. Nikoli ne veš, kdaj ji boš spet lahko povedal, da jo imaš rad, ali kako jo je lepo videti. Kar naenkrat čakaš, da pride domov po službenem potovanju, gledaš v vrata, nato na uro, spet v vrata.

Mogoče se je samo zadržal. Mogoče je šel v trgovino, na kosilo s prijatelji. Mama pride domov. Minile so že štiri ure. Skušaj ga poklicati, a se ne javi. Mogoče je samo pozabil napolniti telefon. Vedno je tako pozabljiv. Še ena ura in dodatnih 10 zgrešenih klicev. Mama misli, da je samo ostal zunaj in šel s prijatelji na pijačo.

Čas je za spanje, a zaskrbljene misli se ne ustavijo. Počasi se poskušaš sprostiti, in ko končno zapreš oči, še vedno v oblačilih, ki si jih imel v šoli, zazvoni zvonec vhodnih vrat. Odpreš vrata s prepričanjem, da je tvoje oče, ki je samo malo preveč spil in je prišel s taksijem.

Mama stoji za mano z jeznim, a olajšanim izrazom na obrazu. Modre uniforme, zaradi katerih imaš od takrat naprej fobije, ti odvzamejo dih. Stavka, ki ga izrečejo, ne moreš mentalno prebaviti še mesece. Ko je tvoja mati preveč šokirana in travmatizirana, je tvoja naloga, da kot najstarejša sestra poskrbiš za svojega brata in sestro. Misli nevzdržno divjajo. Kako jima to razložiti? Kako razložiti, da oče ne bo več stopil čez naš prag? Da oče ne bo več spal v svoji postelji, prihajal na tekme ali njihove rojstnodnevne zabave. Hkrati pa tudi sam to razumeti. Da tvoj oče ni dočakal tvojih osemnajst let, ki pridejo čez dva tedna. Kako doumeti, da je bil zadnji objem pred samo nekaj dnevi zadnje slovo? Kako doumeti, da si še včeraj na klicu slišal njegov glas, danes pa ga ni več?

»Kako si kaj danes?« Šolska svetovalna delavka me na hodniku pocuka za rokav. Niti gledam, niti poslušam je ne, ker sem v svojem svetu.

»Kaj?« se predramim.

»Vem, da mora biti to zate hudo. Zakaj si nisi danes vzela prosto?« Seveda govori o mojem očetu. O čem drugem bi govorila z mano danes? Danes je natanko eno leto, odkar ni več z nami.

»Ne morem si privoščiti zamuditi še več pouka.«

»Saj veš, da bi vsi učitelji razumeli, kaj se dogaja, tako ali tako pa imaš same dobre ocene.«

»Še vedno ni dovolj dobro.«

»Zakaj si tako stroga sama do sebe?«

»Ker nimam nobenega drugega, da bi bil strog do mene!« se ji napol zaderem v obraz in odvihram.

Briga me kaj si misli. Ne vrti se cel svet okoli nje. Ampak resnica je, da se moram sama motivirati in preganjati za vse. Še posebej glede na to, kakšne plane imam. Na medicino je težko priti.

Ko pridem domov, me čaka moja mlajša sestra, ki je v četrtem razredu. Pomagam ji narediti domačo nalogo. Domov pride še brat. Njega niti vprašati nočem, kako je bilo v šoli, saj že poznam odgovor.

Rekel bo, da je bilo grozno, da ne razume pol snovi in ne ve, kako mu bodo brezvezne stvari, ki se jih uči v šoli, v življenju koristile. Vseeno ga vprašam.

»Kako je bilo v šoli?«

»Kar nekaj. Učiteljica se je drla name, ker nisem znal neke snovi, ki nam jo niti razložila ni.«

»Imaš kakšno ocenjevanje jutri?«

»Matematiko.«

»Rabiš kaj pomoči?«

»Sej je ok.« Seveda je vse ok, dokler ne pride domov z nezadostno in se moram jaz ukvarjati s tem. Mama se seveda ne bo. Iskreno ne vem, kdaj sem jo nazadnje videla, brez da bi prišla domov opita. Redko jo vidim, a ko jo, občutim do nje tako zamero, da se ne morem umiriti. Razumem, da ji je hudo. Ampak – a meni ni? Jeza mi počasi napolni vsak kotiček telesa. Ne razumem, kako lahko ona gre ven, je cele dneve ni, jaz pa naj skrbim za njena otroka, kuham kosilo, pospravljam hišo, hodim v trgovino ... Moj brat mi seveda ne bo pomagal, ker so igrice bolj pomembne, sestra pa tudi `ne more`. Hkrati moram skrbeti za svoje ocene, pomagati pri nalogi obema sorojencema in ju vsak dan znova opominjat o najbolj osnovnih opravilih. Kaj drugega pa naj bi naredila? Ju pustila? Pustila, da umazana oblačila obležijo v košu za perilo celo leto? Pustila, da nič ne jesta? Saj re, jutri moram narediti kosilo. Kaj za vruga naj naredim? V trgovino moram. Učiti se moram, ker imam jutri test. Nazadnje sem se stuširala pred ... enim tednom? Las si nisem umila že dva ... Eno za drugim, počasi in umirjeno.

Proti večeru pride domov mama.

»Kosilo imaš v hladilniku.«

»Nisem lačna.« Po hodniku do njene sobe se spotika in drži stene, da ne bi padla. Seveda. Kaj pa drugega. To se ponavlja več mesecev. Noče jesti in se skozi vhodna vrata odpravlja zvesto le v svojo sobo. Začenja me skrbeti. Potrkam, a ne slišim odgovora. Najbrž že spi. Vstopim in se razgledam po njeni sobi. Razmetana, umazana, po tleh smeti. Pospraviti jo moram in ji oprati oblačila. Moje oči se ustavijo na njej – leži na postelji. Umazana oblačila, razmršeni lasje, podočnjaki. Zraven postelje ji položim koš za smeti in jo poležem na stran z glavo, obrnjeno navzdol. Njena koža je drugačne barve kot navadno. Rumena. In tudi shujšala je. Po obrazu se poti in ima vročino. Jutri bom ostala z njo doma, da se pogovorim. Zanima me, kaj se dogaja. Še ona zboleva? Isto je bilo pri očetu, ko smo izvedeli, da ima epilepsijo. Štiri leta kasneje je umrl zaradi epileptičnega napada v spanju, ko je bil na službenem potovanju.

Ne morem spati, saj razmišljam, kaj je narobe z njo. Jo peljem k zdravniku? Toliko razmišljam, da tudi zaspati ne morem in nato celo noč samo pospravljam, se učim in si privoščim pošteno zaslužno kopel. Budilka mi zazvoni, preden bi lahko zaspala. Naredim zajtrk in ga tudi mami odnesem v sobo. Preoblekla se je, ampak večerje, ki sem ji jo včeraj prinesla, se skoraj ni dotaknila. Samo popila je kozarec vode, ki sem ji ga ponovno natočila ponoči, ko sem opazila, da je prazen. Oba obroka ji vseeno pustim v sobi in začnem pripravljati Ano, mojo mlajšo sestrico, za šolo. Na srečo jo v šolo odpelje Andrej, moj brat. Vsaj o tem mi ni treba skrbeti. Pustim, da se mama naspi, zato je ne budim. Pošteno se načakam, preden pride iz sobe.

»Zakaj nisi v šoli?« je njeno prvo vprašanje, ko pride ven iz sobe proti stranišču vsa slabotna.

»Ne počutim se dobro. Zakaj si prišla tako pozno domov?« brez odgovora zaloputne vrata. Odgovora najbrž ne bom dobila. V njeno sobo grem po umazane stvari in pogledat, če je kaj pojedla. Hrana je nedotaknjena in na istem mestu, kot sem jo pustila, samo vodo je popila. Najbrž samo zaradi alkohola. V sobi zelo smrdi, zato odnesem ven smeti, v katere je bruhala. Zraven bruhanja zagledam

tudi kri. Ko sem poberem njena oblačila, potrkam na vrata kopalnice. Odpre jih, zagledam njene oči. Njene beločnice so rumene, njena koža pa še bolj zlata kot včeraj.

»Kaj?« me zagrenjeno vpraša.

»Čisto rumene oči in kožo imaš.« Zaskrbljeno se pogleda v ogledalo in s pretresenim izrazom na obrazu potrdi moje skrbi. »Kdaj si nazadnje jedla?«

»Ne vem ...« samo zamrmra.

»V bolnico greva.«

»Zakaj bi šla v bolnico?« se brez smisla upira.

»Bolna si!«

»Nisem. Se lahko prosim nehaš dret? Glava me boli.«

»V bolnico greva!«

»Ne, nikamor ne grem.«

»Vseeno mi je, kaj praviš. Bolna si. Shujšala si, vročino imaš, rumena si, ne ješ in ne vem, ali bruhaš kri zaradi mačka ali je kaj huje narobe. Prosim.« Končno se vda in mi pusti, da jo peljem. Ko sedeva v avto, začne kašljati in podam ji robček.

»Anja ...« me zaskrbljeno pogleda.

»Kaj?«

»Prav imaš.«

Obrnem se proti njej, robček in njena usta so krvava. Pritisnem na gas in hitim čez vse rdeče luči, brez slabe vesti. Ko prideva, jo primem pod desno roko, mama zakriči.

»Kaj je?«

»Boli ...« zajoka s solzami v očeh. Odhitim po voziček.

Takoj ko prideva do ambulant na urgenci, jo sprejmejo in tam jim razložim, kaj se dogaja. Medicinska sestra jo zaskrbljeno gleda in takoj pelje do zdravnika. V ordinacijo mora sama in jaz jo v skrbeh čakam zunaj. Andreju napišem, da sva z mamo pri zdravniku in naj, ko konča s šolo, pelje Ano domov. Odzove se neverjetno hitro s klicem, kar je zelo nenavadno zanj.

»Kaj se je zgodilo? Je mami v redu?«

»Zjutraj se je slabo počutila.« Samo to mu povem, da ne bi še dodatno skrbel. »Trenutno govori z zdravnikom, ko izvem več, ti sporočim.«

»Hvala.«

»Prosim, pojejta nekaj toplega.«

»Bom poskrbel, brez skrbi.« Nekaj trenutkov med nama odmeva tišina. Solza mi spolzi po licu. »Vse bo dobro, Anja. Ne skrbi. Bodo že poskrbeli zanj.« Čudno se mi zdi, da me tolaži mlajši brat. Običajno mu je čisto vseeno zame.

Čas gre tako počasi. Vsaka minuta se vleče in nič ne morem narediti, da bi trpinčenje hitreje minilo. Zdravnik končno pride ven in me povabi na stran.

»Vaša mama krvavi iz vranice v steni požiralnika, vranične vene požiralnika so nenormalne, povečane so vene v spodnjem delu požiralnika. Najpogosteje se pojavijo pri ljudeh, ki imajo resne bolezni jeter. Nastanejo, ko je normalen krvni tok do jeter oviran zaradi brazgotinskega tkiva. Njihova posledica je, da krvni obtok teče v manjše žile, ki niso namenjene za tok večjega volumna krvi. Pri vaši mami je to posledica odpovedi jeter zaradi ciroze. Temu pravimo alkoholna bolezen jeter, ki se je začela zaradi zlorabe alkohola. Odpoved jeter se kaže s pomanjkanjem apetita, slabim počutjem, bruhanjem, vročino, izgubo telesne teže in mišic, otekanjem trebuha, bolečino pod desnim rebrom in zlatenico. Vzeli smo ji že kri in jo poslali v laboratorij. Da potrdim anamnezo, sem naročil še CT in ultrazvok

trebuha ter biopsijo jeter. Do nadaljnega jo bomo hospitalizirali, ko pa dobimo točne podatke o stanju, vam bom poročal o zdravljenju.«

Pretresena buljim vanj, dokler me ne pelje so mame. Sploh je ne prepoznam. Rumena, prepotena s suhimi ustnicami, na katerih ima še vedno prisušeno kri. Jo objamem? Primem za roko? Kako ji lahko pomagam? Zagleda me in se mi neprepričljivo nasmehne, kot bi me želela pomiriti. Nasmehnem se ji s solzami v očeh in jo objamem. Dali so jo na protibolečinska zdravila in prvič po očetovi smrti se spet pogovarja z mano.

»Nočem izgubiti še tebe mama.«

»Saj veš, da me ne boš, kajne?« reče po kratki tišini.

»Rada te imam.«

»Jaz tudi tebe.« Povedali so mi, da z mamo ne smem ostati preko noči, a da bodo imeli rezultate pripravljene zjutraj in da bi bilo dobro, če bom lahko prišla. To bom seveda naredila, zraven pa pripeljala Ano in Andreja. Zdi se mi pomembno, da vesta, kaj se dogaja, zato sem jima vse razložila, ko sem prišla domov. Ana je pritekla k meni, takoj ko je zaslišala avto na dovozu. Skupaj sta gledala film. Razložila sem jima, kaj je se je zgodilo.

»Anja ...«

»Ja?«

»Bo z mami vse dobro?« me je vprašala mala.

»Jutri bomo vse izvedeli.« Nezaupljivo me pogleda, jaz pa ji vrnem nasmeh. V sebi se utapljam od skrbi in žalosti, a njej tega nikoli ne bi mogla priznati. Nihče od nas ni želel spati sam v svoji sobi, zato smo se stisnili na kavču in zaspali med gledanjem filma.

Zbudim se že ob petih, po zelo slabem spancu, da pripravim oblačila in hrano za bolnico. Izpred svojih oči ne vidim nič drugega, kot včerajšnji dogodek, ki se predvaja kot film. Na poti v bolnico smo bili vsi povsem tiho. Takoj ko sta otroka zagledala mamo, sta jo odhitela pozdravit. Tako so bili srečni, da sem pozabila na vse skrbi. Pridružim se jim. Pogovarjali smo se umirjeno in nasmejano, prvič po očetovi smrti. Nismo mogli dolgo proslavljati, prišel je namreč zdravnik z novicami.

»Presaditev jeter je nujno potrebna, saj so jetra zaradi ciroze preveč brazgotinjena za pravilno delovanje. Dali vam bomo tudi B-vitamine, saj jih jetra do zdaj niso dobro skladiščila. Naleteli pa smo na problem. Jeter ne morete dobiti, če ne boste nehali piti, zato bo po presaditvi nujno potrebna rehabilitacija, pred tem pa nam morate to zagotoviti. Ko boste prenehali z uživanjem alkohola, vam bomo dali vitamin A, z njim pa bomo preprečili bodoče zaplete, kot je podhranjenost. Pomembno je omeniti, da je lahko jemanje vitamina A in alkohola skupaj smrtonosno.«

Gledam mamo, ki je prestrašena tako kot jaz. Najverjetneje se je na to informacijo že pripravila, vendar ne vem, če bo zmožna kar naenkrat prenehati piti. Alkohol je edina stvar, ki jo je peljala čez možovo smrt. Vendar bo potem bolje, prihajala bo domov, skrbela za nas, se družila in, upam, sprejela očetovo smrt. Seveda odločitev ni moja, ampak njena. Mama s solzami v očeh pogleda mene, nato zdravnika. Prikima mu.

»Ne morem si predstavljati, kaj bi bilo, če mi jetra ne bi odpovedala in bi se staro življenje moralo nadaljevati. Končno sem doma, samostojno pospravljam, kuham, skrbim zase in svoje zdravje. Počutim se kot stara jaz. Nikoli pa ne pozabim na svoje otroke, ki so bili moja edina svetla točka po moževi smrti in ko nisem imela ničesar drugega, zaradi česar bi živel. Posebej se moram zahvaliti svoji najstarejši hčerki, ki je z mano vse noči, ko ne morem misliti na nič drugega kakor pijačo. Dolgujem ji svoje življenje. Hvala za vso pomoč.« Mama za temi besedami prejme svojo prvo letno nagrado opuščanja alkohola. Uspešno je prestala vsa zdravljenja in s pomočjo psihoterapije spet stopila zdrava v svet.

Doma je spet lepo. Mama spet skrbi za nas, Andrej zaključuje prvi letnik, Ana peti razred, jaz pa se vpisujem na medicinsko fakulteto – z mamo ob svoji strani. Pripravljena je, da priskoči na pomoč, kadar le lahko. Življenje je spet presenetilo, temo in napoved večne nesreče je presekala pomoč svetle skupnosti. Kdor pravi, da poti iz zasvojenosti ni, se moti. Obstaja, a je zanjo potrebna nepredstavljiva vzdržljivost in skromna hvaležnost. Doma je – in bo še naprej – spet lepo.